

Atf Bilgisi / Reference Information

Özcan, R. (2025). İmam Hatip ve Anadolu Lise Öğrencilerinin Din Eğitime Yönelik Tutumları: Coğrafi ve Sosyo-Kültürel Bir Analiz. *Multidisipliner Yaklaşımlarla Coğrafya Dergisi*, 3(1), 45-60

İmam Hatip ve Anadolu Lise Öğrencilerinin Din Eğitime Yönelik Tutumları: Coğrafi ve Sosyo-Kültürel Bir Analiz

Imam Hatip and Anatolian High School Students' Attitudes Toward Religious Education: A Geographical and Socio-Cultural Analysis

Raif ÖZCAN

Doktora Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, raifozyan@hotmail.com

ÖZET

Bu araştırma, öğrencilerin din eğitime yönelik tutumlarını okul türü, coğrafi bölge, aile yapısı ve bireysel inanç bağlamında incelemektedir. Çalışmada, 30 öğrenci ile yapılan görüşmeler doğrultusunda din eğitiminin algılanışı değerlendirilmiştir. Bulgular, okul türünün din eğitime yönelik tutumları önemli ölçüde şekillendirdiğini göstermektedir. İmam Hatip Lisesi öğrencileri din eğitimi zorunlu ve kapsamlı olması gereken bir süreç olarak değerlendirirken, Anadolu lise öğrencileri daha eleştirel ve isteğe bağlı bir yapıdan yana olduklarını ifade etmiştir. Coğrafi bölgeler açısından değerlendirildiğinde, büyükşehir öğrencileri daha sorgulayıcı ve özgürlükçü bir bakış açısına sahipken, kırsal bölgelerde öğrencilerin din eğitimi kültürel kimliklerinin ayrılmaz bir parçası olarak gördüğü belirlenmiştir.

Öğrenciler arasında müfredatın içeriği, öğretim yöntemleri ve din eğitiminin zorunlu olup olmaması konusunda farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bazı öğrenciler müfredatın tek tip bir bakış açısıyla sunulduğunu eleştirerek daha kapsayıcı bir içerik talep ederken, bazıları mevcut sistemin yeterli olduğunu düşünmektedir. Ayrıca, öğretim yöntemlerinin daha interaktif hale getirilmesi ve ezbere dayalı modelin değiştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, din eğitiminin daha esnek ve kapsayıcı hale getirilmesi gerektiği görülmektedir. Öğrencilerin farklı dünya görüşlerine sahip olması göz önüne alınarak, din eğitiminin bireysel tercihlere daha fazla alan tanıyan bir yapıya dönüştürülmesi önerilmektedir. Müfredatın çeşitlendirilmesi, öğretim yöntemlerinin geliştirilmesi ve zorunluluk konusunda esneklik sağlanması, daha etkili bir din eğitimi modeli oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeleri: Din Eğitimi, Öğrenci Görüşleri, Okul Türü, Coğrafi Bölge, Müfredat, Bireysel İnanç.

ABSTRACT

This study examines students' attitudes toward religious education in the context of school type, geographical region, family structure, and individual beliefs. The study evaluates perceptions of religious education through interviews conducted with 30 students. Findings indicate that school type significantly shapes students' attitudes toward religious education. Imam Hatip High School students consider religious education to be a necessary and comprehensive process, whereas Anatolian high school students adopt a more critical stance, advocating for a more optional structure. In terms of geographical distribution, students in metropolitan areas exhibit a more questioning and liberal perspective, while those in rural areas view religious education as an integral part of their cultural identity.

Students express diverse opinions on the curriculum content, teaching methods, and the obligatory nature of religious education. Some criticize the curriculum for presenting a singular perspective and demand a more inclusive approach, whereas others find the current system adequate. Additionally, there is a strong preference for making teaching methods more interactive and reducing the reliance on rote learning.

In conclusion, religious education should become more flexible and inclusive. Given the diverse worldviews of students, religious education should be adapted to allow greater individual choice. Diversifying the curriculum, improving teaching methodologies, and ensuring flexibility regarding compulsory religious education will contribute to a more effective religious education model.

Keywords: Religious Education, Student Perceptions, School Type, Geographical Region, Curriculum, Individual Belief.

Giriş

Din, bireylerin inanç sistemlerini, ahlaki değerlerini ve yaşam biçimlerini şekillendiren temel bir olgudur. Toplumsal yapılar içerisinde din, bireylerin dünyayı anlamlandırmalarında ve sosyal ilişkilerini yönlendirmelerinde önemli bir rol oynamaktadır (Kulak, Çakır ve Nebil, 2024). Genel anlamda din, insanın doğüstü bir varlık veya güç ile ilişkisini, kutsal kabul edilen kurallar çerçevesinde düzenleyen bir inanç ve yaşam sistemi olarak tanımlanabilir (Tosun, 2001). Din eğitimi ise, bireyin dini bilgi, inanç ve pratikleri anlamasını ve içselleştirmesini sağlayan bir süreç olarak ele alınmaktadır. Ancak din eğitiminin içeriği ve yöntemi, eğitim politikalarına, kültürel yapıya ve coğrafi farklılıklara bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir (Bayrakdar, 2020).

Din eğitimi, bireylerin dini bilgiye erişimini sağlarken aynı zamanda onların dini kimlik ve aidiyet duygularını geliştirmeye yönelik bir işlev görmektedir. Toplumların kültürel, sosyolojik ve coğrafi yapılarındaki farklılıklar, bireylerin din eğitime yönelik tutumlarını belirleyen önemli faktörler arasında yer almaktadır. Türkiye’de eğitim sisteminde farklı okul türleri içinde din eğitimi farklı şekillerde ele alınmaktadır. İmam Hatip Liseleri (İHL) ağırlıklı olarak dinî derslerin müfredatta daha geniş yer bulduğu kurumlarken, anadolu liselerde din eğitimi genel müfredat kapsamında daha sınırlı düzeyde sunulmaktadır. Bu durum, öğrencilerin din eğitime yönelik tutumlarında farklılaşmalara yol açabilmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin din eğitime yönelik tutumlarının yalnızca eğitim aldıkları okul türü ile değil, aynı zamanda yaşadıkları coğrafi bölge, aile yapısı, sosyo-ekonomik durum ve kültürel çevre ile de şekillendiği söylenebilir. Türkiye’nin farklı bölgelerinde sosyo-kültürel yapıdaki değişimler, öğrencilerin din eğitime yönelik algılarını ve yaklaşımlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu noktada, farklı coğrafi bölgelerde eğitim gören İmam Hatip ve anadolu lise öğrencilerinin din eğitime yönelik tutumlarının karşılaştırmalı bir analizle ele alınması, konunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın temel amacı, Türkiye’de farklı okul türlerinde öğrenim gören öğrencilerin din eğitime yönelik tutumlarını, coğrafi ve sosyo-kültürel değişkenler bağlamında analiz etmektir. Araştırmada, İmam Hatip ve anadolu lise öğrencilerinin din eğitimi algıları arasındaki farklılıkların ortaya konulması, bu farklılıkların hangi faktörlerden etkilendiğinin incelenmesi ve bölgesel değişkenlerin rolünün değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

Araştırmanın önemi, din eğitimi politikalarının ve uygulamalarının geliştirilmesine katkı sağlama potansiyelinden kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin din eğitime yönelik tutumlarının anlaşılması, eğitim sisteminde farklı okul türlerinin din eğitimi perspektifleri açısından nasıl bir etki oluşturduğunu belirlemeye yardımcı olabilir. Ayrıca, çalışmanın sosyo-kültürel ve coğrafi farklılıkları göz önünde bulundurması, din eğitimi üzerine yapılan araştırmalara yeni bir perspektif sunarak, bölgesel farklılıkların eğitim politikalarına nasıl yansıdığı konusunda önemli veriler sağlayacaktır. Bu araştırma, Türkiye’nin farklı coğrafi bölgelerinde öğrenim gören İmam Hatip ve anadolu lise öğrencilerinin din eğitime yönelik tutumlarını incelemektedir. Çalışmada, öğrencilerin din eğitime yönelik algıları ve bu algıları etkileyen coğrafi, kültürel ve sosyo-ekonomik faktörler değerlendirilecektir.

Araştırmanın kapsamı, belirli illerdeki İmam Hatip ve anadolu lise öğrencileriyle sınırlı olup, veri toplama sürecinde anket ve mülakat yöntemleri kullanılacaktır. Çalışmada, öğrencilerin kişisel dini eğilimleri, aile yapıları ve çevresel faktörleri detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Öncelikle, çalışmanın örneklemini Türkiye genelini tam olarak temsil edemeyebilir ve sadece belirli iller üzerinden yapılan analizler, ülke geneline genellenebilirlik konusunda kısıtlı kalabilir. Ayrıca, öğrencilerin din eğitime yönelik tutumlarını belirleyen diğer bireysel faktörler (kişisel inanç geçmişi, dini pratikler, öğretmen etkisi vb.) tam anlamıyla ölçülemeyebilir. Bu sınırlılıklara rağmen, araştırmanın sonuçları din eğitimi politikalarının şekillendirilmesine katkı sağlayabilecek önemli çıkarımlar sunacaktır. Coğrafi ve sosyo-kültürel farklılıkların din eğitimi üzerindeki etkisini analiz etmek, eğitim alanında yapılacak yeni çalışmalara zemin hazırlayacaktır.

Amaç ve Yöntem

Araştırma, İmam Hatip Liseleri ve anadolu liselerde öğrenim gören öğrencilerin din eğitime yönelik görüşlerinin coğrafi ve sosyo-kültürel faktörler açısından karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, araştırmada kullanılan yöntem ve teknikler titizlikle seçilmiş ve uygulanmıştır. Bu araştırma, İmam Hatip ve anadolu lise öğrencilerinin din eğitime yönelik tutumlarının coğrafi ve sosyo-kültürel faktörler açısından incelenmesini amaçlayan betimsel bir çalışmadır. Nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, belirli bir zaman diliminde bireylerin veya grupların tutum ve algılarını belirlemek için kullanılan bir yaklaşımdır. Araştırmanın evrenini, belirlenen coğrafi bölgedeki İmam Hatip Liseleri ve anadolu liselerde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem, tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Bu yöntem, çalışma evreninin heterojen yapısını dikkate alarak, öğrencilerin buldukları okul türüne, yaş grubuna ve coğrafi bölgeye göre dengeli bir dağılım sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Örneklem büyüklüğü, istatistiksel gücün yeterli olması için hesaplanarak belirlenmiştir. Araştırmada veri toplamak için görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme formu, öğrencilerin din eğitime yönelik görüşleri, sosyo-kültürel faktörleri ve coğrafi etkenleri kapsayan sorular içermektedir. Görüşme, uzman görüşleri alınarak geçerlik ve güvenilirliği test edilmiştir. Toplanan verilerin analizinde nitel veri analiz yöntemleri kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgular ayrıntılı bir şekilde ele alınmış, İmam Hatip Lisesi ve anadolu lise öğrencilerinin din eğitime yönelik görüşleri, coğrafi ve sosyo-kültürel faktörler bağlamında incelenmiştir. Bulguların analizinde görüşme verileri kullanılarak çeşitli temalar oluşturulmuş ve yorumlanmıştır.

Araştırmada toplamda 30 öğrenci ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların 15'i İmam Hatip Lisesi, 15'i ise anadolu lise öğrencilerinden oluşmaktadır.

Tablo 1. Araştırma Katılan Katılımcıların Demografik Özellikleri

		Sayı	Yüzde (%)
Lise Türü	İmam Hatip	15	%50
	Anadolu lise	15	%50
Cinsiyet	Erkek	18	%60
	Kız	12	%40
Yaş Dağılımı	16 Yaş	8	%27
	17 Yaş	12	%40
	18 Yaş	10	%33
Gelir Grubu	Düşük	9	%30
	Orta	15	%50
	Yüksek	6	%20
Ebeveyn Eğitim Durumu	İlkokul	12	%40
	Lise	11	%35
	Üniversite	7	%25
Yaşanılan Bölge	Büyükşehir	15	%50
	Orta Büyüklükteki Şehir	9	%30
	Kırsal	6	%20

Öğrencilerin yaş aralığı 16 ile 18 arasında değişmekte olup, büyük çoğunluğu lise son sınıfta

eğitim görmektedir. Cinsiyet dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %60'ı erkek, %40'ı ise kız öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik durumları değerlendirildiğinde, %30'unun düşük gelir grubuna, %50'sinin orta gelir grubuna ve %20'sinin yüksek gelir grubuna mensup olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin eğitim düzeyleri açısından bakıldığında, %40'ının ilkokul, %35'inin lise, %25'inin ise üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin yaşadıkları bölge açısından dağılımı incelendiğinde, %50'sinin büyükşehirlerde, %30'unun orta büyüklükteki şehirlerde, %20'sinin ise kırsal bölgelerde yaşadığı görülmüştür. Aile yapıları ve dini yönelimler açısından farklılıklar gözlemlenmiş olup, İmam Hatip öğrencilerinin büyük çoğunluğu daha dindar ailelerden gelirken, anadolu lise öğrencilerinin aile yapılarında seküler veya farklı inanç pratiklerine sahip bireylerin daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Okul türü, öğrencilerin akademik ve kişisel gelişim süreçlerinde belirleyici bir faktör olup, özellikle din eğitimi gibi hassas konular üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır. Farklı eğitim modelleri ve müfredat yaklaşımları, öğrencilerin dini değerlere, inanç sistemlerine ve ahlaki tutumlarına yönelik algılarını şekillendirmektedir. İmam Hatip Liseleri, din eğitiminin yoğun olduğu bir yapı sunarken, anadolu liselerde din eğitimi daha genel ve sınırlı bir çerçevede ele alınmaktadır. Bu durum, öğrencilerin din eğitimine yönelik tutumlarında farklılaşmalara yol açmakta, aynı zamanda bireylerin inanç sistemlerine bakış açılarını ve dini kimlik gelişimlerini de etkilemektedir. Öğrencilerin aile yapıları, sosyo-kültürel çevreleri ve kişisel inançları da okul türüyle birleşerek, din eğitimine yönelik farklı algılar oluşturmaktadır. Bu bağlamda, okul türünün öğrencilerin din eğitimine yönelik tutumlarını nasıl etkilediğini anlamak, eğitim politikalarının daha kapsayıcı ve etkili şekilde şekillendirilmesine katkı sağlayacaktır.

Tablo 2. Okul Türünün Din Eğitime Katkısına İlişkin Tema, Alt Tema Analizi

Tema	Alt Tema	Frekans
Okul Türünün Din Eğitime Etkisi	İmam Hatip - Anadolu lise Farklılıkları	12
	Öğrencilerin Okul Seçimindeki Motivasyonları	10
Müfredatın Din Eğitimi Üzerindeki Rolü	Zorunlu ve Seçmeli Din Dersleri	10
	Ders İçeriklerinin Değerlendirilmesi	8
Aile Yapısının Okul Türüyle Etkileşimi	Dindar ve Seküler Ailelerin Etkisi	8
	Ailelerin Okul Seçimi Üzerindeki Rolü	7
Bireysel İnanç ve Okul Türü	Kişisel İnançların Okul Seçimi Üzerindeki Etkisi	6
	Arkadaş Çevresinin Din Eğitime Etkisi	5
Öğrencilerin Din Eğitime Bakış Açısı	Ders İçeriklerinin Algılanışı	14
	Din Eğitiminin Kişisel Gelişime Etkisi	12

Okul türünün din eğitimine etkisini inceleyen araştırmada elde edilen bulgular, öğrencilerin eğitim aldıkları okul türüne bağlı olarak farklı tutumlar ve algılar geliştirdiğini göstermektedir. Tablo incelendiğinde, İmam Hatip Lisesi öğrencileri ile anadolu lise öğrencileri arasındaki farklılıkların sadece ders müfredatıyla sınırlı kalmadığı, aynı zamanda öğrencilerin kişisel inançları, aile yapıları ve sosyo-kültürel çevreleriyle de bağlantılı olduğu görülmektedir. Katılımcılar arasında öne çıkan en belirgin noktalardan biri, İmam Hatip öğrencilerinin din eğitimine daha olumlu ve destekleyici bir perspektifle

yaklaşırken, anadolu lise öğrencilerinin din eğitimine yönelik daha sorgulayıcı ve eleştirel bir tutum sergilemeleridir. Öğrencilerden biri, İmam Hatip’te almış olduğu eğitimin kendisini manevi olarak geliştirdiğini belirterek, “Burada öğrendiklerim sadece bilgi değil, aynı zamanda hayatıma yön veren değerler oldu” ifadesini kullanırken, anadolu lise öğrencilerinden biri ise din eğitiminin içeriğinin daha tarafsız olması gerektiğini savunarak, “Din eğitimi verilmeli ama herkesin inançlarına göre esnek bir yapıda olmalı, şu anki sistem bana çok tek taraflı geliyor” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Öğrencilerin okul türüne göre din eğitimine bakış açılarındaki farklılıkların bir diğer nedeni de müfredatın kapsamı ve içeriğidir. İmam Hatip Lisesi öğrencileri, din derslerinin ayrıntılı ve derinlemesine işlendiğini, bu durumun onların dini kimliklerini güçlendirdiğini ve inançlarını daha sağlam temellere oturtmalarını sağladığını belirtmiştir. Bu noktada, bir katılımcı şu ifadeleri kullanmıştır: “Burada öğrendiğim bilgiler bana sadece teorik bir şey katmıyor, ibadetlerimi bilinçli yapmamı sağlıyor”. Buna karşılık anadolu lise öğrencileri, din derslerinin daha genel ve yüzeysel işlendiğini, bunun da onların konuya daha mesafeli yaklaşmasına neden olduğunu dile getirmiştir. Anadolu lise öğrencilerinden biri bu konuyu şöyle özetlemiştir: “Derslerde daha çok bilgi veriliyor ama nasıl uygulanacağı anlatılmıyor, bu yüzden benim için fazla anlam ifade etmiyor”. Bu ifadeler, okul türünün öğrencilerin din eğitimini nasıl içselleştirdiği konusunda belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Aile yapısının okul türüyle olan ilişkisi de öğrencilerin din eğitimine yönelik tutumlarını etkileyen önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. İmam Hatip öğrencilerinin büyük çoğunluğunun dindar ailelerden geldiği, bu nedenle okulda verilen eğitimin aile içi değerlerle büyük ölçüde örtüştüğü görülmektedir. Bir öğrenci bu durumu şu şekilde dile getirmiştir: “Evde öğrendiğim şeyleri okulda daha detaylı bir şekilde öğreniyorum, ailemle paylaştığım inançlar burada daha da pekişiyor”. Buna karşılık, anadolu lise öğrencilerinin ailelerinin daha seküler yapıda olduğu ve bu durumun öğrencilerin din eğitimine mesafeli yaklaşmalarına neden olduğu tespit edilmiştir. Anadolu lise öğrencilerinden biri bu konuda şöyle konuşmuştur: “Benim ailem çok dini bir yapıya sahip değil, o yüzden okulda gördüğüm dersler bana fazla anlamlı gelmiyor, çünkü zaten günlük hayatımda dinle çok iç içe değilim”. Bu ifadeler, öğrencilerin din eğitimine yönelik algılarının yalnızca okul müfredatıyla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda aile yapılarının da bu süreçte belirleyici bir faktör olduğunu göstermektedir.

Bireysel inanç ve okul türü arasındaki ilişki de öğrencilerin din eğitimine yönelik bakış açılarını şekillendiren bir diğer önemli etkidir. İmam Hatip Lisesi öğrencileri arasında bireysel inançlarını okul müfredatıyla daha bütünleşik bir şekilde ele alanların oranının yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu öğrenciler, okulun kendilerine sunduğu din eğitimiyle birlikte bireysel inançlarını daha güçlü bir şekilde yaşadıklarını belirtmiştir. Bir öğrenci bunu şu şekilde ifade etmiştir: “Okulum bana sadece bilgi vermiyor, aynı zamanda inancımı daha bilinçli yaşamama da yardımcı oluyor”. Buna karşılık, anadolu lise öğrencileri arasında bireysel inançlarını okuldan bağımsız bir şekilde geliştirdiğini belirtenlerin oranı daha fazladır. Bir katılımcı bu durumu şöyle özetlemiştir: “Ben kendi inanç yolculuğumu kendim belirlemek istiyorum, okulun bana ne öğreteceğiyle çok ilgilenmiyorum”. Bu ifadeler, bireysel inançların okul müfredatıyla ne kadar örtüştüğünün, öğrencilerin din eğitimine yönelik tutumlarını nasıl şekillendirdiğini gözler önüne sermektedir.

Öğrencilerin din eğitimine yönelik algıları, yalnızca müfredat veya aile yapısıyla değil, aynı zamanda sosyal çevreleriyle de şekillenmektedir. Arkadaş çevresinin din eğitimine bakış açısına olan etkisi, özellikle anadolu lise öğrencileri arasında belirgin bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Bir anadolu lise öğrencisi arkadaş çevresinin din eğitimine bakışını şu şekilde açıklamaktadır: “Çevremdeki insanların çoğu din dersleriyle çok ilgili değil, hatta bazen gereksiz buluyorlar. Bu da benim derslere ilgimi azaltıyor”. Buna karşılık, İmam Hatip Lisesi öğrencilerinde arkadaş çevresinin din eğitimine yönelik daha destekleyici olduğu görülmektedir. Bir öğrenci bunu şöyle ifade etmiştir: “Burada hepimiz aynı hedef doğrultusunda eğitim alıyoruz, arkadaşlarımızla birlikte dini konuları tartışmak ve geliştirmek benim için çok değerli”. Bu durum, öğrencilerin okuldaki sosyal çevrelerinin, din eğitimine yönelik

tutumlarını doğrudan etkileyebileceğini göstermektedir.

Öğrencilerin ders içeriklerine yönelik algıları da okul türüne bağlı olarak farklılık göstermektedir. İmam Hatip Lisesi öğrencileri ders içeriklerinin detaylı ve öğretici olduğunu, ancak bazı konuların daha fazla işlenmesi gerektiğini belirtirken, anadolu lise öğrencileri derslerin genellikle sıkıcı ve taraflı olduğunu dile getirmiştir. İmam Hatip Lisesi öğrencilerinden biri ders içeriğine yönelik düşüncesini şöyle ifade etmiştir: “Bazı konular çok hızlı geçiliyor, aslında daha fazla detay verilse çok daha iyi olurdu”. Buna karşılık, anadolu lise öğrencisi derslerin tek taraflı olduğunu belirterek “Derslerde hep aynı bakış açısıyla anlatım yapılıyor, farklı inançları ve düşünceleri de kapsayacak şekilde olmalı” şeklinde görüş bildirmiştir. Bu yorumlar, ders içeriklerinin öğrencilerin din eğitime yönelik tutumlarında nasıl bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Coğrafi bölgeler, bireylerin kültürel, sosyal ve dini algılarını şekillendiren önemli faktörlerden biridir. Farklı bölgelerde yetişen öğrenciler, buldukları çevrenin dini yapısı, ailelerinin inanç pratikleri ve toplumun genel eğilimleri doğrultusunda din eğitime farklı perspektiflerden yaklaşmaktadır. Büyükşehirlerde eğitim gören öğrenciler, çoğulcu ve farklı inançların bir arada bulunduğu bir ortamda yetiştikleri için din eğitime daha sorgulayıcı ve eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşabilirken, kırsal bölgelerde yaşayan öğrenciler geleneksel ve dini değerlere daha bağlı bir tutum sergileyebilmektedir. Coğrafi farklılıklar, aynı zamanda öğrencilerin din eğitimi derslerini nasıl algıladıkları, ders içeriklerinin bölgesel beklentilerle ne kadar örtüştüğü ve dini kimliklerini nasıl inşa ettikleri üzerinde doğrudan etkiye sahiptir. Örneğin, kırsal kesimde yaşayan öğrenciler için din eğitimi, günlük yaşamın bir parçası olarak kabul edilirken, büyükşehirlerde bu eğitim daha akademik bir çerçevede değerlendirilmekte ve bireysel tercihlere bağlı olarak anlam kazanmaktadır. Bu farklılıkların detaylı bir şekilde incelenmesi, din eğitiminin her bölgedeki öğrencilere daha etkili ve kapsayıcı bir şekilde nasıl sunulabileceğine dair önemli ipuçları sağlayacaktır.

Tablo 3. Coğrafi Bölgelere Göre Din Eğitime İlişkin Tema, Alt Tema Analizi

Tema	Alt Tema	Frekans
Büyükşehirde Din Eğitimi	Çoğulcu İnanç Ortamı ve Sorgulayıcı Yaklaşım	10
	Büyükşehirde Sekülerleşme Eğilimleri	8
Orta Ölçekli Şehirlerde Din Eğitimi	Din Eğitiminin Geleneksel ve Modern Unsurları	9
	Okul ve Aile Arasındaki Denge	7
Kırsal Bölgelerde Din Eğitimi	Dini Değerlerin Güçlü Etkisi	12
	Kırsal Kesimde Toplumsal Dinin Rolü	11
Coğrafyanın Dini İnançlara Etkisi	Bölgesel Kimlik ve Dini Algı	6
	Coğrafi Faktörlerin Din Pratiklerine Etkisi	5
Bölgesel Farklılıkların Din Eğitime Yansımaları	Eğitim Müfredatının Bölgesel Adaptasyonu	8
	Öğrencilerin Bölgesel Farklılıklara Bakışı	7

Coğrafi bölgelerin din eğitimi algısı üzerindeki etkisini inceleyen araştırma bulguları, öğrencilerin yaşadıkları çevrenin din eğitime yönelik tutumlarını belirlemede kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Büyükşehirlerde, orta ölçekli şehirlerde ve kırsal bölgelerde yaşayan öğrenciler arasında belirgin farklar gözlemlenmiş, bu farklar din eğitiminin algılanma biçiminden müfredatın etkisine, toplumsal yapıdan bireysel inançlara kadar geniş bir yelpazede ele alınmıştır. Öğrencilerin ifadeleri,

coğrafi faktörlerin din eğitime bakış açılarında nasıl şekillendirici bir rol oynadığını net bir şekilde göstermektedir. Büyükşehirlerde eğitim gören öğrenciler, din eğitimi konusunu daha geniş bir perspektiften değerlendirme eğilimindeyken, kırsal bölgelerdeki öğrenciler din eğitiminin toplumsal ve bireysel kimlik üzerindeki etkisine daha fazla vurgu yapmıştır. Orta ölçekli şehirlerde yaşayan öğrenciler ise bu iki uç arasında, hem geleneksel hem de modern yaklaşımları barındıran daha dengeli bir tutum sergilemiştir.

Büyükşehirlerde din eğitimi algısı, daha çok sekülerleşme eğilimleri ve çoğulculuk çerçevesinde şekillenmektedir. Farklı inanç sistemlerine ve dünya görüşlerine maruz kalmanın daha kolay olduğu bu bölgelerde öğrenciler, din eğitime yönelik sorgulayıcı ve eleştirel bir bakış açısı geliştirme eğilimindedir. Öğrencilerden biri bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “Burada birçok farklı inançtan insan var, arkadaş çevremde de din eğitimi konusunda çok farklı düşünceler var. Bu yüzden bana sunulan bilgiyi sorgulamadan kabul etmek yerine, her yönüyle değerlendirmeye çalışıyorum”. Bu ifade, büyükşehirde büyüyen öğrencilerin din eğitime yönelik daha analitik bir yaklaşım geliştirdiğini göstermektedir. Bir başka öğrenci ise din eğitiminin büyükşehirlerde daha tarafsız bir biçimde ele alınması gerektiğini savunarak, “Din eğitimi elbette önemli ama burada herkese hitap edecek şekilde verilmesi lazım. Bazı arkadaşlarım farklı inançlara sahip ya da dine mesafeli, onların da kendilerini dışlanmış hissetmemesi gerekir” şeklinde görüş bildirmiştir. Büyükşehirlerde yaşayan öğrenciler için din eğitimi, sadece bireysel inançların gelişimi açısından değil, aynı zamanda toplumsal uyumun sağlanması açısından da önem arz etmektedir.

Orta ölçekli şehirlerde yaşayan öğrenciler ise din eğitimi konusunda daha dengeli bir yaklaşıma sahiptir. Geleneksel dini değerler ile modern eğitim anlayışının birleştiği bu bölgelerde, öğrenciler hem ailelerinden gelen dini öğretileri benimsemekte hem de akademik olarak daha nesnel bir eğitim beklentisi içinde olmaktadır. Bu öğrencilerden biri, “Ailemin bana öğrettikleri ile okulda öğrendiklerim genelde paralel gidiyor, bu yüzden çok büyük bir çatışma yaşamıyorum. Ama bazen derslerde işlenen konuların biraz daha güncellenmesi gerektiğini düşünüyorum” diyerek eğitim sisteminin modern dünyaya daha iyi adapte edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bir başka öğrenci ise okul ve aile arasındaki dengenin önemini dile getirerek, “Evde annem-babam bana din konusunda hep destek oldu, okulda da dersleri dinlediğimde daha bilinçli bir şekilde anlıyorum. Ama bazı arkadaşlarım aileleriyle okulda öğrendikleri arasında çelişki yaşadıklarını söylüyor” şeklinde konuşmuştur. Bu ifadeler, orta ölçekli şehirlerde öğrencilerin din eğitimi büyük ölçüde desteklediğini ancak müfredatın zaman zaman daha çağdaş bir bakış açısına ihtiyacı olduğunu ortaya koymaktadır.

Kırsal bölgelerde yaşayan öğrenciler arasında din eğitimi algısı, daha çok geleneksel değerler ve toplumsal kimlik bağlamında ele alınmaktadır. Burada yaşayan öğrenciler, din eğitimi sadece akademik bir konu olarak değil, aynı zamanda günlük hayatın ve toplum düzeninin bir parçası olarak görmektedir. Bir öğrenci, din eğitiminin kırsal kesimde nasıl önemli bir yere sahip olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir: “Bizim burada din eğitimi hayatımızın bir parçası. Sadece okulda öğrenmiyoruz, ailemiz, çevremiz, hatta köydeki büyüklerimiz de bu konuda bize rehber oluyor”. Bu yaklaşım, kırsal bölgelerde din eğitiminin bireysel kimliğin oluşumunda nasıl temel bir unsur olduğunu göstermektedir. Bir başka öğrenci, din eğitiminin toplum içindeki rolüne değinerek, “Burada insanlar dini bilgiyi sadece derslerde öğrenmiyor, camide, ailede, komşular arasında da paylaşıyor. O yüzden derslerde öğrendiklerimiz bizim için daha anlamlı oluyor” şeklinde konuşmuştur. Kırsal bölgelerde din eğitimi, daha çok toplumsal dayanışma, ahlaki gelişim ve kültürel aktarım bağlamında değerlendirilmekte ve öğrenciler tarafından daha içselleştirilmiş bir şekilde ele alınmaktadır.

Coğrafyanın dini inançlara etkisi ise öğrencilerin yaşadıkları bölgenin dini pratiklerine nasıl yön verdiğini göstermektedir. Büyükşehirlerde bireysel din anlayışı ön planda olurken, kırsal bölgelerde toplumsal bir dini aidiyet daha baskındır. Orta ölçekli şehirlerde ise her iki yaklaşımın izleri görülmektedir. Öğrenciler arasında bu konudaki görüşler çeşitlilik göstermektedir. Bir büyükşehir öğrencisi, “Ben din konusunda daha özgür olmak istiyorum, burada herkes farklı bir görüşe sahip ve

kimse kimseye baskı yapmıyor” şeklinde konuşarak, büyükşehirdeki bireysel inanç özgürlüğünü vurgulamıştır. Buna karşılık kırsal kesimdeki bir öğrenci, “Burada din sadece kişisel bir şey değil, hepimizi bir arada tutan bir bağ. O yüzden din eğitimi sadece bilgi olarak değil, yaşayarak öğreniyoruz” diyerek, kırsal bölgelerde dinin toplumsal birleştirici rolüne dikkat çekmiştir.

Bölgesel farklılıkların din eğitimine yansımaları da dikkat çekici sonuçlar ortaya koymaktadır. Büyükşehirlerde din eğitimi daha çok bireysel gelişime yönelik bir olgu olarak ele alınırken, kırsal kesimde bu eğitim toplumun ortak değerlerini pekiştiren bir araç olarak görülmektedir. Orta ölçekli şehirlerde ise öğrenciler, hem bireysel gelişimlerine katkı sağlayan hem de toplumsal değerleri koruyan bir din eğitimi beklentisi içindedir. Bir öğrenci bu farkı şöyle özetlemiştir: “Şehirde okuyan arkadaşlarım din eğitimi genellikle zorunlu bir ders gibi görüyor ama biz burada onu hayatımızın bir parçası olarak algılıyoruz”. Bu tür ifadeler, eğitim politikalarının bölgesel ihtiyaçları göz önünde bulundurarak şekillendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Öğrencilerin din eğitimine yönelik görüşleri, bireysel inanç yapıları, aile ortamları, sosyal çevreleri ve eğitim aldıkları okul türü gibi pek çok faktörden etkilenmektedir. Din eğitimi, bazı öğrenciler için ahlaki ve manevi gelişimlerini destekleyen önemli bir unsur olarak görülürken, bazıları için yalnızca müfredatın bir parçası olarak algılanmakta ve içeriğinin daha tarafsız olması gerektiği savunulmaktadır. Öğrencilerin bu konuya yaklaşımı, din eğitiminin zorunlu olup olmaması, ders içeriklerinin kapsayıcılığı, öğretim yöntemleri ve bireysel inanç özgürlüğü gibi farklı başlıklarda çeşitlilik göstermektedir. Kimi öğrenciler din eğitiminin bireylerin kimlik oluşumuna katkı sağladığını ve toplumun kültürel bütünlüğünü koruduğunu savunurken, bazı öğrenciler de bu eğitimin kişisel tercihe bırakılması gerektiğini ve derslerin inanç dayatması içermeden daha çok dinler tarihi ve felsefi temellere odaklanması gerektiğini belirtmektedir. Öğrencilerin din eğitimine bakış açılarını anlamak, onların eğitsel ihtiyaçlarını ve beklentilerini belirlemek açısından önemlidir ve bu bulgular, din eğitimi politikalarının geliştirilmesinde yönlendirici bir rol oynayacaktır.

Tablo 4. Öğrencilerin Din Eğitimine Yönelik Görüşlerine İlişkin Tema, Alt Tema Analizi

Tema	Alt Tema	Frekans
Din Eğitiminin Bireysel Kimlik Üzerindeki Etkisi	Manevi Gelişim ve Dini Aidiyet	10
	Toplumsal Kimlik ve Değerler	8
Din Eğitiminin Zorunluluğu Tartışması	Din Eğitiminin Zorunlu Olması Gerektiğini Savunanlar	12
	Seçmeli Olması Gerektiğini Düşünenler	10
Ders İçeriklerinin Kapsayıcılığı	Tek Tip Din Eğitimi Eleştirisi	9
	Farklı İnançları İçeren Müfredat Talebi	7
Öğretim Yöntemleri ve Eğitimin Etkinliği	Ezbere Dayalı Eğitim Eleştirisi	8
	Uygulamalı ve Etkileşimli Eğitim Önerisi	6
Din Eğitiminde Bireysel İnanç Özgürlüğü	İnanç Dayatması Endişesi	7
	Din Eğitiminin Kişisel Tercihlere Bırakılması	5

Öğrencilerin din eğitimine yönelik görüşleri, bireysel inanç yapıları, aile ortamları, okul türü ve toplumsal çevre gibi birçok faktör tarafından şekillendirilmektedir. Araştırma bulgularına göre, öğrenciler din eğitimi bireysel kimlik gelişimi, toplumsal değerlerin aktarımı, derslerin zorunluluğu,

içeriğin kapsayıcılığı ve öğretim yöntemlerinin etkinliği açısından farklı bakış açılarıyla değerlendirmiştir. Öğrencilerin bazıları din eğitiminin kişisel gelişimleri için vazgeçilmez olduğunu vurgularken, bazıları bu eğitimin zorunlu olmaması gerektiğini, bireysel tercihlere bırakılması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca, müfredatın yalnızca belli bir inanç perspektifine dayalı olmasını eleştiren öğrenciler olduğu gibi, din eğitiminin tüm inançları kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiğini savunanlar da bulunmaktadır. Tablo incelendiğinde, din eğitiminin bireysel kimlik üzerindeki etkisi, derslerin zorunlu olup olmaması, içerik kapsayıcılığı, öğretim yöntemleri ve bireysel inanç özgürlüğü gibi konuların öğrenciler arasında en çok tartışılan başlıklar olduğu görülmektedir. Katılımcıların ifadeleri, din eğitime yönelik yaklaşımlarının sadece akademik bir mesele değil, aynı zamanda sosyal ve bireysel kimlik gelişmelerinin bir parçası olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin bir kısmı, din eğitiminin bireysel kimlik gelişimleri üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu düşünmektedir. Onlara göre, din eğitimi yalnızca akademik bir ders değil, aynı zamanda manevi gelişmelerini destekleyen ve kendilerini daha bilinçli bir şekilde inançlarını yaşamalarına olanak sağlayan bir süreçtir. Bir katılımcı, bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “Din eğitimi benim için sadece bir ders değil, hayatı anlamlandırma biçimim. Bu ders sayesinde kendimi daha iyi tanıyorum ve inançlarımı daha sağlam bir şekilde yaşıyorum”. Bu ifadeler, öğrencilerin din eğitiminin bireysel kimlik üzerindeki etkisini ne denli güçlü bir şekilde hissettiklerini göstermektedir. Başka bir öğrenci ise din eğitiminin yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal değerlerin korunması açısından da önemli olduğunu vurgulayarak, “Toplumun ahlaki yapısını koruyabilmesi için din eğitime ihtiyacımız var. Bu dersler, bize doğruyu yanlış gösteriyor ve nasıl daha iyi bireyler olabileceğimizi anlatıyor” demiştir. Buna karşılık, bazı öğrenciler ise din eğitiminin bireysel bir süreç olması gerektiğini ve herkesin kendi inancını kendi çabasıyla keşfetmesi gerektiğini savunmuştur. Bir öğrenci bu konuda şunları söylemiştir: “Ben din konusunda özgür olmak istiyorum. Derslerde öğretilen bilgilerin bazen tek bir inanç perspektifine sıkışıp kaldığını düşünüyorum. Bunun yerine, farklı inançları ve dünya görüşlerini de içeren daha geniş bir din eğitimi verilmeli”. Bu ifadeler, öğrenciler arasında din eğitiminin bireysel gelişim üzerindeki etkisinin nasıl farklı algılandığını gözler önüne sermektedir.

Din eğitiminin zorunluluğu konusunda öğrenciler arasında keskin görüş ayrılıkları olduğu görülmektedir. Öğrencilerin bir kısmı din eğitiminin zorunlu olması gerektiğini savunurken, bazıları bunun isteğe bağlı olması gerektiğini düşünmektedir. Din eğitiminin zorunlu olması gerektiğini savunan öğrenciler, bunun kültürel mirasın korunması ve bireyin ahlaki gelişimi açısından önemli olduğunu düşünmektedir. Bir öğrenci bu görüşünü şu sözlerle dile getirmiştir: “Eğer din eğitimi zorunlu olmasa, pek çok insan din hakkında yeterince bilgi sahibi olmadan yetişir. Bence bu dersler, toplumsal birlik ve kültürel devamlılık açısından önemli”. Ancak, zorunluluğa karşı çıkan öğrenciler, bu derslerin bireylerin isteğine bırakılması gerektiğini ve herkesin kendi inanç yolculuğunu kendi başına yapması gerektiğini savunmaktadır. Bir öğrenci bu konuda şunları söylemiştir: “Din eğitimi verilmeli ama bu bir zorunluluk olmamalı. Herkes kendi inançlarını keşfetmekte özgür olmalı. Zorunlu bir ders haline getirilmesi, inanç özgürlüğüne ters düşüyor”. Bu görüşler, din eğitiminin zorunlu olup olmaması konusunda öğrenciler arasında ciddi bir fikir ayrılığı bulunduğunu ve bu konunun daha esnek bir çerçevede ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Ders içeriklerinin kapsayıcılığına yönelik öğrencilerin görüşleri de farklılık göstermektedir. Bazı öğrenciler, mevcut ders içeriklerinin yeterli olduğunu ve kapsamlı bir din bilgisi sunduğunu düşünürken, bazı öğrenciler ise müfredatın tek bir inanç perspektifine dayandığını ve diğer inançların yeterince ele alınmadığını savunmaktadır. Bir öğrenci, bu konuda olumlu bir değerlendirme yaparak, “Derslerde hem teorik bilgi alıyoruz hem de uygulamalı olarak nasıl dini pratikleri yerine getireceğimizi öğreniyoruz. Bu yüzden bence içerik yeterli” demiştir. Ancak, başka bir öğrenci derslerin tek bir bakış açısıyla anlatıldığını eleştirerek, “Din eğitimi sadece tek bir dinin öğretilmesi anlamına gelmemeli. Bence farklı inanç sistemleri de öğretilmeli ki herkes kendi tercihine göre bir inanç sistemini seçebilsin” şeklinde görüş bildirmiştir. Bu ifadeler, öğrencilerin ders içeriklerine yönelik beklentilerinin farklı olduğunu ve

müfredatın daha kapsayıcı hale getirilmesi gerektiğini düşündüklerini ortaya koymaktadır.

Öğretim yöntemleri ve eğitimin etkinliği konusunda da öğrenciler arasında çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bazı öğrenciler, mevcut öğretim yöntemlerinin yeterince etkili olduğunu ve din eğitiminin geleneksel yollarla öğretilmesi gerektiğini savunurken, bazıları da derslerin daha interaktif hale getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bir öğrenci, mevcut öğretim yöntemlerini destekleyerek, “Öğretmenlerimiz bize hem teorik hem de pratik bilgiler veriyor. Derslerde sadece ezber yapmıyoruz, öğrendiğimiz şeyleri hayatımıza da uygulayabiliyoruz” demiştir. Buna karşılık, bazı öğrenciler öğretim yöntemlerinin daha yenilikçi olması gerektiğini savunmuş ve bu konuda eleştirilerde bulunmuştur. Bir öğrenci bu konuda şunları söylemiştir: “Derslerde daha çok konuşarak, tartışarak öğrenmek isterdim. Şu anki sistem biraz fazla ezbere dayalı ve bu beni sıkıyor”. Bu ifadeler, öğrencilerin eğitim metodolojileri konusunda da farklı beklentilere sahip olduğunu göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulguları, öğrencilerin din eğitime yönelik tutumlarının okul türü, coğrafi bölge, aile yapısı, bireysel inançları ve sosyal çevre gibi çeşitli faktörlerden etkilendiğini açıkça ortaya koymuştur. İmam Hatip Lisesi öğrencileri, din eğitimi daha derinlemesine bir şekilde ele alırken ve bunu bireysel ve toplumsal kimliklerinin önemli bir parçası olarak görürken, anadolu lise öğrencileri din eğitime daha eleştirel ve sorgulayıcı bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Bu farklılıkların temelinde, müfredatın kapsamı, ders içeriklerinin sunumu ve öğretim yöntemleri yatmaktadır. Aynı zamanda öğrencilerin ailelerinin dini eğilimleri ve sosyal çevreleri de din eğitimi konusundaki algılarını şekillendirmektedir. Büyükşehirlerde yaşayan öğrenciler, din eğitime daha özgürlükçü ve bireysel bir bakış açısıyla yaklaşırken, kırsal bölgelerde eğitim gören öğrenciler, din eğitiminin toplumsal birlik ve kültürel devamlılık açısından önemli olduğunu düşünmektedir. Orta ölçekli şehirlerde yaşayan öğrenciler ise bu iki yaklaşım arasında bir denge kurmaya çalışmakta ve din eğitime hem bireysel hem de toplumsal gelişim açısından değer biçmektedir.

Öğrencilerin din eğitime yönelik tutumları konusunda en büyük ayırım, din eğitiminin zorunlu olup olmaması noktasında görülmektedir. Araştırmada, bazı öğrencilerin din eğitiminin temel bir gereklilik olduğunu ve tüm öğrencilerin bu dersi alması gerektiğini savunduğu, bazı öğrencilerin ise din eğitiminin bireysel bir tercih olması gerektiğini ve zorunlu tutulmaması gerektiğini ifade ettiği görülmüştür. Bu durum, eğitim sisteminde daha esnek bir din eğitimi modeline ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Öğrenciler arasında en çok dile getirilen önerilerden biri, din eğitiminin herkes için ortak bir zorunluluk olmaktan çıkarılarak, belirli derslerin isteğe bağlı hale getirilmesi ve farklı inançlara sahip bireyler için daha kapsayıcı bir müfredat oluşturulmasıdır. Bazı öğrenciler, din derslerinin yalnızca İslam dini çerçevesinde sunulmasının doğru olmadığını ve farklı inanç sistemlerinin de eğitim müfredatında yer alması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, derslerin içeriğinin daha çok ahlaki değerler, felsefi bakış açıları ve dinler tarihi gibi konuları kapsamaması gerektiği vurgulanmıştır.

Öğrenciler, derslerin işleniş biçimi konusunda da çeşitli eleştirilerde bulunmuştur. Din eğitiminde kullanılan öğretim yöntemlerinin daha interaktif olması gerektiği, ezbere dayalı bir sistemin öğrencilerin konuya olan ilgisini azalttığı ve derslerin daha çok tartışmaya dayalı, analitik düşünmeyi teşvik eden bir yapıya sahip olması gerektiği ifade edilmiştir. Günümüz eğitim anlayışında öğrencilerin daha aktif olduğu, eleştirel düşünme becerilerini geliştirebildiği ve farklı bakış açılarını değerlendirebildiği bir modelin din eğitimi için de uygulanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Öğrenciler, özellikle derslerin teori ile sınırlı kalmaması gerektiğini ve din eğitiminin yaşam pratiği ile daha bağlantılı hale getirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bununla birlikte, bazı öğrenciler öğretmenlerin din eğitimi konusunda daha tarafsız ve objektif bir yaklaşım benimsemesi gerektiğini belirtmiştir. Din eğitiminde öğretmenlerin sadece dini bilgi aktaran değil, aynı zamanda öğrencilere farklı bakış açılarını sunan ve onların kendi düşüncelerini geliştirmelerine yardımcı olan bir rehber rolü üstlenmesi gerektiği önerilmiştir.

Coğrafi bölgelere göre değerlendirildiğinde, büyükşehirlerdeki öğrenciler din eğitiminin isteğe bağlı olması ve daha geniş perspektiflerden ele alınması gerektiğini savunurken, kırsal bölgelerdeki öğrenciler din eğitiminin toplumsal yapının korunmasında önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Büyükşehirlerde din eğitime yönelik tutumların daha bireysel ve özgürlükçü olduğu, kırsal bölgelerde ise din eğitiminin toplumsal değerlerin bir parçası olarak görüldüğü tespit edilmiştir. Bu nedenle, eğitim politikalarının farklı bölgelere göre uyarlanması ve din eğitimi müfredatının öğrencilerin yaşadığı kültürel çevreyi de göz önünde bulunduracak şekilde esnek bir yapıya sahip olması gerektiği sonucuna varılmıştır. Orta ölçekli şehirlerde ise öğrencilerin beklentileri daha dengeli bir yapı sergilemekte olup, hem geleneksel din eğitimi anlayışına hem de modern eğitim yaklaşımlarına açık oldukları görülmüştür.

Araştırma bulguları, öğrencilerin aile yapılarının ve sosyal çevrelerinin de din eğitime yönelik algılarını büyük ölçüde etkilediğini göstermektedir. Dindar ailelerden gelen öğrencilerin din eğitimi daha anlamlı ve gerekli buldukları, seküler veya farklı inanç pratiklerine sahip ailelerden gelen öğrencilerin ise din eğitiminin tarafsız ve nesnel bir çerçevede ele alınmasını istedikleri gözlemlenmiştir. Öğrencilerin birçoğu, ailelerinin dini yönelimlerinin kendilerini doğrudan etkilediğini ifade etmiş, bazı öğrenciler ise okulda öğrendikleri ile ailelerinden aldıkları eğitim arasında çelişki yaşadıklarını dile getirmiştir. Bu nedenle, din eğitiminin ailelerin dini yapısını dikkate alarak, öğrencilere bireysel düşünme alanı sağlayacak şekilde tasarlanması gerekmektedir.

Kaynakça

- Arıcı, İ. (2007). Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenine Yönelik Tutumları. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/2.
- Aşlamacı, İ., & Eker, E. (2016). İmam-Hatip Lisesi Öğrencilerinin Okul Aidiyet ve Dinî Tutum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 14(32), 7-38.
- Bayrakdar, N. (2020). Din Eğitimi Olgusunu Tanımlama Problemi. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, (54), 433-456.
- Bayyigit, M. (1989). Üniversite Gençliğinin Dini İnanç, Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa).
- Ferhadoğlu, S. (2013). 15-18 Yaş lise öğrencisi kızların dini tutum ve davranışları (Yalova örneği) (Master's thesis, Sakarya Üniversitesi (Turkey)).
- Gökmen, R., & Altaş, N. (2022). Lise Öğrencilerinin Dini Tutum ve Davranışlarını Etkileyen Faktörler. *Talim*, 6(1), 7-21.
- Kalkan, Ü., Başkonak, M., & Tepe, M. İ. (2021). Din Dersine Yönelik Öğrenci Tutumlarının İncelenmesi: KKTC Örneği. *Turkish Studies-Comparative Religious Studies*, 16(1).
- Kandemir, S. (2024). Lise Öğrencilerinde Dinî Tutum ve Din Dışı Yönelim. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 24(1), 265-290.
- Kulak, R., Çakır, Z., & Nebil, T. (2024). Din Nedir? İslam Dinin Özellikleri. *Premium e-Journal of Social Sciences (PEJOSS)*, 8(39), 276-292.
- Tosun, C. (2001). *Din eğitimi bilimine giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Zengin, M. (2013). Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 271-301.

EXTENDED ABSTRACT

This study explores the attitudes of high school students toward religious education through a multidimensional lens, incorporating school type, geographical region, familial structure, and individual belief systems. Conducted within the framework of a qualitative research design, the study employed in-depth interviews with 30 students from both İmam Hatip and Anatolian high schools to identify how contextual variables influence perceptions of religious education. The findings emphasize the complexity and variability of students' stances, shaped by the interrelation between school culture, family background, social environment, and regional characteristics.

A core finding of the study is that school type significantly mediates students' attitudes toward religious education. İmam Hatip students, educated within a curriculum that prioritizes religious instruction, generally perceive religious education as essential to personal and moral development. In contrast, Anatolian high school students—exposed to a more secular curriculum—express a more critical stance, often advocating for elective rather than compulsory religious education. This dichotomy indicates that institutional context is instrumental in fostering religious identity or in supporting secular, pluralistic orientations.

In addition to school type, geographical location emerged as a salient factor influencing students' perceptions. Students in metropolitan areas, where exposure to diverse belief systems and ideologies is more common, tend to adopt liberal and analytical perspectives on religious education. Conversely, students in rural areas often consider religious instruction a natural extension of their cultural and familial values, emphasizing its role in preserving social cohesion and intergenerational continuity. Those in medium-sized cities represent a hybrid profile, blending traditional respect for religious values with modern pedagogical expectations.

The study also investigates the impact of socio-cultural and familial structures, revealing a strong association between parental religiosity and students' openness to religious education. İmam Hatip students often originate from more religiously observant families, which results in a congruence between familial and educational environments. Conversely, students from secular or religiously diverse households—more prevalent among Anatolian high schools—exhibit a tendency to question the content and imposition of religious courses. This underlines the importance of home-school alignment in shaping educational outcomes.

Another important dimension addressed is the content and methodology of religious education. Participants highlight dissatisfaction with current pedagogical approaches, criticizing rote learning and advocating for more interactive, dialogical, and student-centered methods. Furthermore, concerns regarding the inclusivity of the curriculum are prevalent among students who desire exposure to multiple religious traditions and ethical systems, rather than a singular doctrinal orientation. These findings align with contemporary educational paradigms that emphasize pluralism, critical thinking, and respect for diversity.

One of the study's most significant contributions lies in its interregional comparative analysis, which reveals how regional cultural norms and socio-political dynamics influence both institutional policy and individual perception. For instance, the secularization trend in metropolitan settings fosters a demand for a more inclusive and voluntary religious education framework. In contrast, rural regions tend to advocate for the preservation of traditional religious education as a means of maintaining communal integrity. The nuanced variation across regions calls for differentiated policy responses that respect local cultural specificities while upholding individual rights.

In conclusion, the research underscores the necessity of a flexible and inclusive model of religious education that transcends monolithic approaches and accounts for Turkey's socio-cultural diversity. It recommends that religious education should be responsive to students' lived experiences, foster critical engagement rather than dogmatic instruction, and offer elective modules to respect

individual autonomy. Such a paradigm shift is not only educationally beneficial but also socially imperative in pluralistic societies where religious and secular identities coexist.

The study contributes to the growing body of literature on religious education by providing empirical evidence from a geographically and culturally diverse sample. Its findings have implications for curriculum developers, policymakers, and educators seeking to design more equitable and responsive religious education programs. By illuminating the intersectionality of geography, school environment, and personal belief, this study sets a foundation for further academic inquiries into the role of religion in public education systems within pluralistic democracies.

Ek bilgiler

Çıkar çatışması bilgisi: Araştırmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek bilgisi: Araştırma sürecinde herhangi bir kurum/kuruluş tarafında destek alınmamıştır.

Etik onay bilgisi: Araştırmada etik kurul onayı gerekli görülmemiştir.

Katkı oranı bilgisi: Yazar katkı oranı eşit dağıtılmıştır.